

Hogyan beszél a mai ifjúság?

Pályázati felhívás

Mindnyájan tudjuk, hogy a fiataloknak mindig volt, s mindig is lesz sajátos nyelvük, stílusuk. Folyóiratunk már megalakulásának első évtizedeiben, a múlt században is közölt diáknyelvi szavakat, sőt — részben az akkori Magyar Nyelvőr közleményei nyomán — önálló könyvecske is megjelent ebből a tárgykörből, Dobos Károlynak A magyar diáknyelv és szótára című munkája (Budapest, 1898.). Az akkori ifjúság jellegzetes szavai között ilyenek találhatók: *bekvakázik* 'elégtelent kap', *bika* 'forint', *kacsát fog* 'elégtelenre felel', *létra* 'liter', *pacalista* 'elemi iskolába járó', *'záptojás* 'basszus az énekkarban' stb.

Az ilyen, kisebb vagy nagyobb embercsoport nyelvére jellemző szavak és kifejezések divatja persze változó. Mai ifjúságunk nyelve, szóhasználata már nem sokban hasonlít a hetven vagy akár a húsz évvel ezelőtti ifjúsági nyelvhez. De hogy ma is van egy ilyen nyelvi réteg, s hogy ez a nyelv a rá jellemző szavak és kifejezések tekintetében sajátosabb, összefüggőbb s általánosabb érvényű, mint valaha, az kétségtelen (vö. Kovalovszky Miklósnak a Valóság 1963. évi 5. számában megjelent tanulmányát: „Az ifjúság nyelvéről”).

Ha azonban így van, akkor törődünk is kell ezzel a nyelvvel. Nem nézhetjük jó szemmel, hogy ebben a széles körű elterjedtsége miatt ma már bátran „az ifjúság nyelvő”-nek nevezhető stílusrétegben olyan szavak és szólások is találhatók, sőt divatoz-

¹ A hozzászólások eredményeként folyóiratunknak ebben a számában — néhány sorral alább — meg is hirdetjük a szógyűjtő pályázatot. *A szerk.*

nak széltében-hosszában, amelyek elkoptatottságuk, alvilági gyökereik vagy éppen durvaságuk miatt csak számszerűleg, „gazdagítják”, értékben azonban okvetlenül szegényítik ezt a nyelvet. A fiatalokra — s így nyelvükre is — mindig jellemző volt a játékosság, az ötletesség, az újnak a keresése. Éppen ezért a nyelv művelőknek, az anyanyelvüket szerető fiataloknak és felnőtteknek egyaránt mindent el kell követniük, hogy az ifjúság nyelve az ellaposodás, az eldurvulás helyett ebben az utóbb említett irányban fejlődjen tovább.

Hogy ennek a fejlődésnek az útját körültekintő, józan tanácsaival a szakember is egyengethesse, ahhoz mindenekelőtt alaposan meg kell ismernie ezt a nyelvi réteget. A Magyar Tudományos Akadémia Nyelvűvelő Munkabizottsága ezért pályázatot hirdet, mégpedig olyan szavak, kifejezések, szólások és beszédfordulatok gyűjtésére, amelyek — akár szélesebb, akár szűkebb körben — az ifjúság nyelvében használatosak. A pályázaton bárki részt vehet, akár pusztán szójegyzékkel, akár — és ez a kívánatosabb — szójegyzékkel és ezt részben mindjárt feldolgozó tanulmánnyal. A bizottság arra kéri a pályázókat, hogy legalább száz-százötven szót és kifejezést tartalmazó gyűjteményt küldjenek be, mégpedig akár az ifjúsági nyelvnek egészéből, akár csupán egy többé-kevésbé jól körülhatárolható részterületéről (az iskolai élet nyelvéből, az üzemi fiatalok sajátos kifejezőkészletéből stb.). Az anyagot betűrendben is, fogalmi körönként csoportosítva is be lehet küldeni. Ilyen fogalomkörök például a következők: érdemjegyek (például *tök, deszka, szigony*), tantárgymegjelölések (például *közgáz, matek, töci*), ruházatot (*bré, jakó, kultúrmezsgye*), riktó, túlzó jelzők (*atomi, lepra, oltári*), járművek (*bicaj, járgány, vilinger*), testrészek (*mankó, séró, tejszarnok*), verekedés (*bunyó, hírig, ruha* stb.), nő (*bőr, pipi, spinkó*), tánc (*csurgli, pörgés, rázás*), lopás (*bugázik, megtúj, meglovastt*), köszönés (*szerka, szí, tviszi*), éhség (*flammós, háborog a belügyminiszter*) stb.

A gyűjtőktől a következő adatok beküldését kérjük:

1. A beküldésre kiszemelt szó vagy kifejezés. Ha több változatban él a szó, akkor alakváltozatai is (például *hári* vagy *háré, kasa* vagy *kassa*).

2. A szó pontos jelentése. Ha több jelentése van, akkor a többi is (például *csöves a)* 'vagány, csavargó' *b)* csőnadragot viselő, a legújabb divat szerint öltözködő fiatalember').

3. Egy-két olyan példamondat, amelyből kiderül, hogy a beküldött szónak, kifejezésnek milyen szerepe van a beszédben. Tehát az 'abbahagyja a beszédet' jelentésű *leveszi a lemezt* szókapcsolat használatát például ilyen példamondattal szemléltethetjük: „Most már *vedd le a lemezt*, öregem, elég volt a süket dumából!”

4. A szó stílusértéke és használati köre (például: Ritkán vagy sűrűn használják? Tréfás, kedélyes vagy gúnyos, sértő színezete van? Csak fiúk, csak lányok használják vagy mindkét nembeliek? Csak diákok, csak ifjúmunkások, csak parasztfiatalok használják vagy nincs ilyen tagozódás? Csak egészen fiatalok, például általános iskolások használják vagy idősebbek is?)

A pályázatokat 1964. augusztus 31-éig kell beküldeni a bizottság folyóiratának, a Magyar Nyelvőrnek a szerkesztőségébe (Bp. V., Szalay, u. 10.), a pályázó nevének, foglalkozásának, korának, pontos lakóhelyének feltüntetésével, s annak rövid vázolásával, hogy a gyűjtés köre milyen fiatalokra terjedt ki. A bizottság a pályázat tanulságait és leghasználhatóbb részét nyomtatásban is közzéteszi — természetesen a gyűjtőkre való hivatkozással —, ezenkívül a legjobb pályázatok beküldőit jutalomban részesíti. A pályázat eredményéről a Magyar Nyelvőr 1964. évi negyedik számában adunk hírt.

A Magyar Tudományos Akadémia
Nyelvűvelő Munkabizottsága